

УДК [796.075:796.01:159.98]

Коваленко Ю. М.
старший викладач
Харківська державна академія фізичної культури, Харків

КОМУНІКАТИВНІ УМІННЯ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті автор наголошує, що спілкування є необхідною умовою існування людини, без якого неможливе повноцінне формування як розвиненої особистості, так компетентного фахівця в цілому. Розглянуто комунікативні уміння та комунікативну компетентність як головну складову управлінської компетентності менеджерів спортивної діяльності. Проаналізовано низку наукових праць щодо комунікативної та управлінської компетентності менеджерів. Визначено поняття «компетенція» та «компетентність». Виділено головні комунікативні уміння менеджерів спортивної галузі. Визначено й проаналізовано основні аспекти комунікативної компетентності фахівця взагалі та основні проблеми формування управлінської компетентності менеджерів спортивної діяльності. Підготовка менеджерів спортивної діяльності вимагає від них не тільки глибоких творчих знань і певних практичних навичок у вирішенні різних управлінських завдань і ситуацій, а й уміння спілкуватися, поводити себе в суспільстві, проводити наради, ділові бесіди, не втрачати самовладання та впевнено вести розмову.

Ключові слова: компетентність, компетенція, управлінська компетентність, менеджер, комунікативні уміння, комунікативна компетентність.

Ю. Н. Коваленко. Коммуникативные умения как составная часть управленческой компетентности менеджеров спортивной деятельности. В статье автор отмечает, что общение является необходимым условием существования человека, без которого невозможно полноценное формирование как развитой личности, так компетентного специалиста в целом. Рассмотрены коммуникативные умения и коммуникативная компетентность как главная составляющая часть управленческой компетентности менеджеров спортивной деятельности. Проанализированы ряд научных трудов по коммуникативной и управленческой компетентности менеджеров. Определено понятие «компетенция» и «компетентность». Выделены главные коммуникативные умения менеджеров спортивной отрасли. Определены и проанализированы основные аспекты коммуникативной компетентности специалиста вообще и основные проблемы формирования управленческой компетентности менеджеров спортивной деятельности. Подготовка менеджеров спортивной деятельности требует от них не только глубоких творческих знаний и определенных практических навыков в решении различных управленческих задач и ситуаций, но и умение общаться, вести себя в обществе, проводить совещания, деловые беседы, не терять самообладания и уверенно вести переговоры.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, управленческая компетентность, менеджер, коммуникативные умения, коммуникативная компетентность.

J. N. Kovalenko. Communicative skills as integral part of managing competence of sports managers. The development of society in modern conditions is impossible to imagine without such a social phenomenon as communication. Communication becomes the object of study of the philosophical, sociological, political, pedagogical levels, and this is absolutely logical and natural, because one of the determining factors of human society is communication. For a sports manager, professional competence consists of many components, skills: managerial, organizational, communicative, cultural, informational, analytical, etc. Communication skills are an integral part of the managerial competence of a sports manager. One of the most important conditions of a modern manager is constant interaction with other people. The essential trait that a manager of any level needs is sociability. The development of managerial communication skills is an urgent problem, the solution of which is important both for a particular manager and for society as a whole. In the article the author emphasizes that communication is a necessary condition for human existence, without which the full formation of both a developed personality and a competent specialist in general is impossible. Communicative skills and communicative competence as the main component of managerial competence of sports managers are considered. A number of scientific papers on the communicative and managerial competence of managers are analyzed. The concepts of "competence" and "competency" are defined. The main communication skills of sports managers are highlighted. The basic aspects of communicative competence of the specialist in general and the main problems of formation of managerial competence of managers of sports activity are defined and analyzed. Training sports managers requires not only deep creative knowledge and certain practical skills in solving various management tasks and situations, but also the ability to communicate, behave in society, hold meetings, business conversations, not lose self-control and have a confident conversation.

Постановка проблеми. Розвиток суспільства у сучасних умовах неможливо уявити без такого соціального феномену як комунікація. Комунікація стає об'єктом дослідження філософського, соціологічного, політичного, педагогічного рівнів і це абсолютно логічно й закономірно, бо одним із визначальних чинників людського суспільства є спілкування. Спілкування є необхідною умовою існування людини, без якого неможливе повноцінне формування як розвиненої особистості, так компетентного фахівця в цілому. Реалії необхідності спілкування визначені спільною діяльністю; для того, щоб жити, людина змушена взаємодіяти. Активна, діяльна людина постійно спілкується, а спілкування надає змогу організовувати спільну діяльність та поповнити її новими зв'язками та відносинами між людьми.

За останні роки відбувається перехід від однієї системи життя до іншої. Фундаментальні зміни в суспільстві

обумовили зміни в управлінській діяльності – вона значно ускладнилася в сучасних умовах і не спрощуватиметься в майбутньому. На роботу сучасного менеджера впливають різноманітні тенденції розвитку низки політичних, соціальних, економічних та психологічних факторів. Для заохочення діяльності менеджера є широкий вибір можливостей для прояву ініціативи, зростання конкуренції, перспектива самовираження у творчій змістовній праці. Натепер існує чимала кількість чинників, які можуть дестимулювати менеджера та вплинути на результат його роботи: стрес, тиск і невизначеність як у суспільстві, так і в межах окремих організацій; руйнування традиційних цінностей, збільшення та ускладнення проблем, які потрібно вирішувати в умовах обмеженості засобів для їх вирішення.

Однією з умов праці сучасного управлінця є постійна взаємодія з іншими людьми. Обов'язкова риса, яка необхідна менеджеру будь-якого рівня, – комунікабельність. Під час виконання своїх функцій менеджер взаємодіє з колегами, підлеглими, керівниками, представниками контролюючих органів та іншими людьми і організаціями, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з діяльністю даної організації. Для успішної роботи з людьми, які значно відрізняються своїм статусом та інтересами, менеджери повинні мати сукупність специфічних особистісних якостей, які посилюють довіру й повагу з боку тих, з ким вони контактують.

Розвиток комунікативних умінь менеджера є актуальною проблемою, вирішення якої має важливе значення як для конкретного менеджера, так і для суспільства в цілому [6, с.102].

В умовах стрімкого розвитку суспільства особливої гостроти набуває питання якісної підготовки майбутніх менеджерів спортивної діяльності. Процес формування управлінської компетентності передбачає перегляд та вдосконалення змісту вищої освіти, методів навчання та виховання майбутніх фахівців в процесі фахової підготовки [2, с.8].

Освіта це базова складова розвитку кожної особистості, запорука успішної кар'єри та конкурентноспроможності на ринку праці. Одним із основних завдань освіти є професійна підготовка фахівців, які мають відповідати інтересам і запитам сучасного суспільства. Головним показником компетентного фахівця є його професійна компетентність. Для менеджера спортивної діяльності професійна компетентність складається із багатьох компонентів, умінь: управлінські, організаційні, комунікативні, культурні, інформаційні, аналітичні тощо. Комунікативні уміння є складовою частиною управлінської компетентності менеджера спортивної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання характеристики професійної компетентності менеджера спортивної діяльності широко розглядається як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Особливу увагу приділено висвітленню питань компетенції та компетентності, а саме комунікативній компетентності як складової професійної діяльності фахівця. Досвід закордонних вчених узагальнено в працях таких авторів: Г.Філліпс та Дж. Т. Вуд (G.Phillips, & J. T. Wood), Т.Гофман (Т. Hoffmann), В. Хатмахер (W. Hutmacher), Б. Шпіцберг (B. Spitzberg), Дж. Віман (J.Wiemann). Дослідженням проблем кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту займаються О.Жданова, Т.Курчаба; аналізом діяльності менеджерів спортивної галузі та проблемами їхньої підготовки присвячені роботи О.Гонтарука, М.Дудчака, В.Жолдака, Ю.Мічуди, І.Переверзіна; формуванням управлінської компетентності фахівців сфери фізичної культури і спорту ґрунтовно займаються Ю.Дубревський, С.Колодезнікова, С.Криштанович, В.Шерін та ін. Питання професійної підготовки на основі компетентнісного підходу розглянуто в працях В.Андрієвської, Н.Бібік, І.Іваній, І.Коняхіна, С.Лейко; зміст, головні аспекти понять «компетенція» та «компетентність», їх відмінність та характерні риси знайшли своє відображення в роботах М.Голованя, О.Кучай, М.Леонтяна, Дж.Равена, М.Смородінової, О.Ченуша та ін.; комунікативна компетентність фахівців, уміння та основні аспекти поняття розкривають такі автори як Ю.Вторнікова, Т.Гудкова, Н.Демедишина, К.Касярум, С.Скворцова, В.Черевко.

Метою статті є узагальнення та характеристика змісту комунікативних умінь як складової управлінської компетентності менеджерів спортивної діяльності.

Теоретичне обґрунтування проблеми. Нині компетентність та компетенції фахівця стають більш актуальними і дозволяють визначити рівень володіння професійними якостями особи під час фахової діяльності. Сучасна наука розмежовує поняття «компетенція» та «компетентність». Незважаючи на певну схожість, вони різняться по суті. Проаналізувавши низку наукових добірок, можна дійти висновку, що вони походять від одного джерела *competentia* (лат.) – узгодженість, відповідність, а *competo* (лат.) – відповідати, бути гідним, здатним. Традиційно поняття «компетенція» вживається у значенні «коло повноважень», а «компетентність» пов'язують із обізнаністю, кваліфікованістю особистості. Саме тому в педагогіці доречно вживати термін «компетентність» [8].

У науковій літературі та сучасних словниках поняття «компетентність» тлумачать як:

- оволодіння компетенцією та знаннями, що дають змогу судити про що-небудь;
- володіння знаннями, що дають можливість міркувати про що-небудь, висловлювати вагомі, авторитетні думки;
- психолого-соціальну якість, що означає силу й упевненість, джерелом яких є відчуття власної успішності та корисності; сприяє усвідомленню особистістю власної здатності ефективно взаємодіяти з оточенням;
- спеціальну освіту, що включає широку загальну та спеціальну ерудицію, постійне підвищення своєї науково-професійної підготовки, системність мислення (практичний розум, швидкість входження у проблему, здатність передбачати різні варіанти виходу із ситуацій, винахідливість), наявність організаторських здібностей (уміння підбирати, розставляти кадри, планувати роботу, забезпечувати чіткий контроль);
- уміння оперувати науковими знаннями, фактичним матеріалом та використовувати джерела інформації [1, с.247].

На відміну від компетентності, термін «компетенція» пов'язаний з колом питань, функціональними завданнями, що відносяться до діяльності. Компетенцію трактують як: поінформованість, досвідченість у якій-небудь галузі; кваліфікованість, авторитетність; добру обізнаність у чомусь; коло повноважень певної організації, установи або особи; коло питань, з яких певна особа володіє досвідом, гарною усвідомленістю; коло повноважень будь-якого органу чи особи [5, с.296].

В енциклопедичній літературі поняття «компетенція» розглядається як складова поняття «компетентність», оскільки результатом набуття компетентності є компетенції. Компетентність, на відміну від компетенції, передбачає особистісну

характеристику, ставлення до предмета діяльності. Компетенції можуть бути виявлені як реальні вимоги до засвоєння сукупності знань, способів діяльності, досвіду ставлень у певній галузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі. Компетентність розглядається як властивість від поняття «компетентний». Компетентний – той, хто має достатні знання в якій-небудь галузі, обізнаний, тямущий, кваліфікований; хто має певні повноваження, повноправний, повновладний [7, с.11-12].

Як відомо, комунікація (лат. communicatio, від communico — «роблю спільним, пов'язую, спілкуюсь») — спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями — передбачає обмін інформацією між двома або більше сторонами, на відміну від інформування, де потік інформації є однонаправленим.

Відомо, що управлінець – це фахівець, який, вміючи спілкуватися з іншими, максимально використовує ділове спілкування задля досягнення цілей професійної діяльності. Саме тому управлінське спілкування доцільно розуміти як таку взаємодію керівника з людьми, в процесі якої він інформує сам, отримує інформацію від інших, коригує дії підлеглих, оцінює не лише їхню роботу, а й професійно значущі якості особистості [4, с.19].

Однією з головних умов праці сучасного управлінця є постійна взаємодія з іншими людьми. Основним інструментом роботи менеджера вважається спілкування. Ключовим знаряддям в ефективній роботі менеджера є його майстерність володіння засобами та техніками спілкування. Тобто комунікативна компетентність є у складі управлінської компетентності менеджера спортивної діяльності. Основу комунікативної компетентності складають комунікативні уміння, які є необхідними для правильного розуміння інших людей та ефективної взаємодії з ними. Оскільки діяльність менеджера пов'язана із постійною взаємодією із людьми, комунікативні вміння і навички є визначальними для досягнення мети. Не кожна людина може бути управлінцем, так само як не кожен менеджер спроможний ефективно налагоджувати та підтримувати взаємовідносини з колегами, підлеглими, клієнтами тощо. Комунікативна компетентність – це здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певна сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає здатність змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера зі спілкування. Комунікативні уміння менеджера формуються в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми. Цей досвід набувається не тільки у процесі безпосередньої взаємодії, а також опосередкованої літератури, самоосвіти, з яких людина отримує інформацію про характер комунікативних ситуацій, особливості міжособистісної взаємодії і засоби їх вирішень. Опануванню комунікативних умінь сприяє культурне середовище, засоби аналізу комунікативних ситуацій у вигляді словесних і візуальних форм. Комунікативні навички менеджера зумовлюють успішність досягнення цілей спілкування, що вимагає орієнтації у певній професійній ситуації і вибору саме тих засобів спілкування, які є для її розв'язання найбільш ефективними [6, с.103].

Головним елементом управлінської компетентності є вважається ділове спілкування. Цілеспрямована робота над удосконаленням професійних навичок ділового спілкування, знанням механізмів власної психології сприяє розвитку управлінської культури, забезпечує ефективність роботи менеджера спортивної діяльності в цілому. Професія менеджера це професія типу «людина-людина», де спілкування перетворюється у професійно значущу категорію; менеджер спортивної галузі це не просто працівник, а людина, що представляє певну спортивну організацію, спортсмена або команду і виступає від її/його імені. Професійну діяльність менеджера можна охарактеризувати як багатофункціональну діяльність, яка поєднує в собі як виконавчу, так і управлінську складову, і «інноваційну» спрямованість, пов'язану з необхідністю приймати нестандартні рішення в складних умовах, які пред'являють специфічні вимоги до особистісно-професійних якостей працівників. При цьому від менеджерів спортивної галузі як суб'єктів професій типу «людина - людина», «людина - суспільство» потрібна здатність моделювати варіанти можливих наслідків дій людей і результатів їх конфліктів, протистоянь та об'єднань, здатність успішно діяти в особливих і швидко мінливих умовах. Така професійна діяльність вимагає наявності професійно значущих комунікативних умінь і навичок, що забезпечують соціальну взаємодію, результативність та ефективність вирішення професійних завдань, сприяють встановленню адекватних міжособистісних стосунків. Найважливішою умовою ефективності ділового спілкування менеджера є вдосконалення власних комунікативних можливостей, підвищення рівня комунікативної компетентності.

Висновок. Отже, підготовка менеджерів фізичної культури і спорту вимагає від них не тільки знань і певних практичних навичок у вирішенні різних управлінських завдань і ситуацій, а й умінь спілкуватися, встановлювати контакти, взаємодіяти, проводити ділові бесіди, не втрачати самовладання та впевнено вести розмову. Комунікативні уміння є складовою частиною управлінської компетентності менеджера спортивної діяльності. Володіння навичками спілкування зумовлює успішність досягнення професійних цілей менеджера.

Література

1. Берека В. Є. Магістерська підготовка майбутніх менеджерів освіти: монографія. Хмельницький : ХГПА, 2008. 357 с.
2. Глушман Т. М. Компоненти професійної культури майбутнього менеджера організації. *Scientific Journal "ScienceRise: Pedagogical Education"*. 2016. 1 : Т. 5. С. 8-13.
3. Гонтарук О. Система підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту в ринкових умовах. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2016. Т. 20. С. 593-601.
4. Гошовська В. А. та ін. Комунікація в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування. Київ: К.І.С., 2016. Серія "Бібліотечка лідера місцевого самоврядування. 130 с.
5. Дубчинський В. В. Новий український тлумачний словник: близько 20000 слів і словосполучень. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2008. 608 с.
6. Камінська А. В. та Волинець Н. В. Формування комунікативних умінь менеджера. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна"*. 2013. 7 : Т. 1. С. 102-106.

7. Кодлюк Я. П. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів як пріоритет модернізації вищої освіти України. *Професійні компетенції та компетентності вчителя*. (Матеріали регіонального науково-практичного семінару). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 10-13.
8. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Київ : [б.н.], 2003. С. 13-41.

References

1. Bereka, V. YE. (2008). *Mahisters'ka pidhotovka maybutnikh menedzheriv osvity* : monohrafiya. Khmel'nyts'kyu : КННРА.
2. Hlushman, T. M. (2016). *Komponenty profesinyoi kul'tury maybutn'oho menedzhera orhanizatsiy* . Scientific Journal "ScienceRise: Pedagogical Education", 5(1), str. 8-13.
3. Hontaruk, O. (2016). *Systema pidhotovky menedzheriv z fizychnoi kul'tury i sportu v rynkovykh umovakh*. Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ya natsiyi., 20, str. 593-601. Polucheno yz http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn_2016_20_120
4. Hoshovs'ka, V. A. (Red.). (2016). *Komunikatsiya v publicnomu upravlinni: aspekty orhanizatsinyoi kul'tury ta dilovoho spilkuvannya* (yzd. Seriya "Bibliotekha lidera mistsevoho samovryaduvannya). Kyiv: K.I.S.
5. Dubchyns'kyu, V. V. (Red.). (2008). *Novyy ukrayins'kyi tlumachnyy slovnyk: blyz'ko 20000 sliv i slovospoluchen'*. Kharkiv: Klub simeynoho dozvillya.
6. Kamins'ka, A. V., & Volynets', N. V. (2013). *Formuvannya komunikatyvnykh umin' menedzhera*. Zbirnyk naukovykh prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohiy Universytetu "Ukrayina", 1(7), str. 102.
7. Kodlyuk, YA. P. (2006). *Kompetentnisnyy pidkhid u pidhotovtsi maybutnikh pedahohiv yak priorytet modernizatsiyi vyshchoyi osvity Ukrayiny. Profesiyni kompetentsiyi ta kompetentnosti vchytelya*. (Materialy rehional'noho naukovopraktychnoho seminaru). (str. 10-13). Ternopil: TNPU im. V. Hnatyuka.
8. Ovcharuk, O. (2003). *Kompetentnosti yak klyuch do onovlennya zmistu osvity*. Kyiv.

Кириченко Т. Г.
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спортивних дисциплін і туризму
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав*

ФІЗИЧНЕ САМОВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ВСЕБІЧНОГО ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті фізичне самовиховання студентської молоді розглядається як засіб зміцнення здоров'я та всебічного фізичного розвитку студентської молоді. Досліджуються питання фізичного самовиховання та самовдосконалення майбутніх фахівців. Закцентовано увагу на значущості фізичного виховання в професійній орієнтації студентів педагогічного закладу вищої освіти. Аналізується оволодіння ними необхідними методиками застосування засобів фізичної культури.

В цьому контексті доводиться, що необхідність включення здорового способу життя та фізичного виховання до блоку базових інтегративних понять зумовлюється їх значенням у пізнанні природи людини, взаємодії людини з довкіллям і суспільством, що сприяє формуванню її як здорової, активної особистості, яка саморозвивається й самовдосконалюється.

Природним наслідком такого підходу є накопичення великої кількості даних про те, що фізичне самовиховання та позитивне ставлення студентів педагогічного закладу вищої освіти до фізкультурно-оздоровчих занять сприяють формуванню гармонійного розвитку майбутнього фахівця.

Ключові слова: *фізичне самовиховання, всебічний фізичний розвиток, здоровий спосіб життя, студенти, фізична культура.*

Кириченко Т.Г. Физическое самовоспитание как средство укрепления здоровья и всестороннего физического развития студенческой молодежи

В статье физическое самовоспитание студенческой молодежи рассматривается как средство укрепления здоровья и всестороннего физического развития студенческой молодежи. Исследуются вопросы физического самовоспитания и самосовершенствования будущих специалистов. Акцентировано внимание на значимости физического воспитания в профессиональной ориентации студентов педагогического учреждения высшего образования. Анализируется овладения ими необходимыми методиками применения средств физической культуры.

В этом контексте доказывается, что необходимость включения здорового образа жизни и физического воспитания в блок базовых интегративных понятий обусловлено их значением в познании природы человека, взаимодействия человека с окружающей средой и обществом, способствует формированию ее как здоровой, активной личности, саморазвивающейся и самосовершенствующейся.

Естественным следствием такого подхода является накопление большого количества данных о том, что физическое самовоспитание и положительное отношение студентов педагогического учреждения высшего образования к физкультурно-оздоровительным занятиям способствует формированию гармоничного развития будущего специалиста.

Ключевые слова: *физическое самовоспитание, всестороннее физическое развитие, здоровый образ жизни, студенты, физическая культура.*